

Margaretha af Ugglas: Utrikesdeklarationen 1993

Talare

Margaretha af Ugglas
Utrikesminister

Datum

24 februari 1993

Plats

Stockholm

- 1 Fru talman! Ärade kolleger! Värderade medlemmar av den diplomatiska kåren!

Den dramatiska utvecklingen i världen och särskilt i Europa ställer ökade krav på svensk utrikespolitik samtidigt som den öppnar nya möjligheter. Inför
5 förändringarna i vår omvärld måste vi på ett helt annat sätt än tidigare vara beredda till omprövning och nyorientering.

- Men vår utrikespolitik är inte bara en reaktion på omvälvningarna i Europa och vårt eget närområde. Den är i första hand resultatet av en omsorgsfull
10 bedömning av vad som är Sveriges intressen, värderingar och mål, såväl i våra bilaterala förbindelser som i det gemensamma arbetet på att skapa ett säkrare Europa och en bättre och fredligare värld.

- Svensk utrikespolitik står nu inför några av sina största uppgifter någonsin.
15 Detta ställer krav på framsynthet, samarbete och handlingskraft. Samtidigt som vi förhandlar om medlemskap i den europeiska gemenskapen leder vi EFTA i arbetet på att försöka föra EES-avtalet i hamn till halvårsskiftet. Under år 1993 är vi ordförande i den europeiska säkerhetskonferensen ESK. Vi fortsätter systematiskt ansträngningarna att fördjupa samarbetet med de nya
20 demokratierna i Central- och Östeuropa. Arbetet med att effektivisera vår biståndspolitik och anpassa biståndssamarbetet till förändringarna i världen fortskrider. Sverige är aktivt engagerat i reformarbetet i FN och ökar sitt deltagande i FN:s fredsbevarande operationer.

- 25 Fru talman!

- Förhandlingarna om medlemskap i EG kommer att föras med kraft och målmedvetenhet utifrån väldefinierade svenska intressen och ståndpunkter. Vi delar Gemenskapens grundläggande värderingar och stöder dess långsiktiga mål.
30 Vi är beredda att ta vårt ansvar för att trygga frihet, fred och välbefinnande

tillsammans med andra europeiska nationer.

35 Vi har all anledning att tro att svenska värderingar och ståndpunkter kommer
att mötas med respekt och samarbetsvilja. Som en aktiv medlem av
Gemenskapen kommer vi att vinna ökat gehör för svensk politik på den
internationella arenan.

40 Den militära alliansfriheten består alltså samtidigt som vi deltar i
uppbyggandet av en ny europeisk freds- och säkerhetsordning. Ett utvidgat
europeiskt samarbete ger förutsättningar för att skapa fred och stabilitet i hela
Europa.

45 I centrum står EG, som har den samarbetsstruktur och de ekonomiska resurser
som krävs för att integrera de nya demokratierna i Central- och Östeuropa med
Västeuropa på grundval av den värdegemenskap som grundlades vid ESK:s
toppmöte i Paris för två år sedan. Stärkandet och utvidgningen av EG
motverkar de tendenser till inskränkt nationalism och främlingsfientlighet som
på senare tid skymtat inte bara i Östeuropa utan också i Västeuropa.

50 Vi lever nu i en period när de tidigare klara definitionerna inte längre kan
tillämpas, en period av sökande efter nya former för samverkan under nya
betingelser. Denna formativa period kommer sannolikt att pågå under en stor
del av 90-talet. Så småningom kommer ett nytt samarbetsmönster att
55 utkristallisera sig mellan de europeiska samarbetsorganisationerna, vilka alla har
samma övergripande syften.

Inom den Västeuropeiska unionen, som symboliskt nog nyligen flyttade till
Bryssel, kommer EG-ländernas försvarspolitiska samarbete att utvecklas.
60 NATO behåller samtidigt sin roll, men dess försvars- och säkerhetspolitiska
uppgifter förändras. I NACC har man skapat ett samarbetsråd som på olika sätt
bidrar till att lösa Central- och Östeuropas säkerhetsproblem. WEU och NATO
samverkar i sin tur med ESK och FN. Europarådet ger ett viktigt bidrag när det
gäller att bygga upp rättsstatens institutioner i de länder som nyligen befriats
65 från kommunismen.

Fru talman!

Sveriges ordförandeskap i ESK innebär att vi för första gången spelar en central

roll i försöken att finna lösningar på en rad europeiska säkerhetsproblem. Det svenska ordförandeskapet har fyra huvudmål: att genom förebyggande diplomati och krishantering utveckla ESK som fredsinstrument, att befästa den demokratiska värdegemenskapen i Europa, att förbättra samverkan med FN och
75 att fortsätta stärka ESK som organisation. Den omedelbara uppgiften är att verka för en fredlig förändringsprocess i Central- och Östeuropa.

De omfattande internationella ansträngningarna att lösa den tragiska konflikten i det f.d. Jugoslavien har hittills kommit till korta. Grymheter som etnisk
80 rensning, urskillningslös artilleribeskjutning, massövergrepp mot kvinnor och tortyr förekommer dagligen.

Vi måste försöka stoppa ondskans spiral och ställa krigsförbrytarna till svars inför en internationell domstol. Det är ett betydande framsteg att
85 Säkerhetsrådet nu beslutar inrätta en särskild krigsförbrytardomstol. Inom ESK:s ram har svenska Utrikesdepartementets rättschef Hans Corell lagt fram ett förslag om hur en sådan domstol skulle kunna verka.

Sverige bidrar till fredsansträngningarna på en rad områden. Vi deltar i
90 fredsfrämjande missioner till Kosovo, Sandjak och Vojvodina. Vi är djupt engagerade i den humanitära hjälpverksamheten i Bosnien-Hercegovina. Vi medverkar i ESK:s sanktionsövervakning och vi deltar i FN-operationerna i

Kroatien och Makedonien. Sverige har mera generöst än de flesta andra länder i
95 Europa tagit emot flyktingar från konfliktområdet och ger betydande bidrag till UNHCR:s verksamhet där.

En politisk lösning av konflikterna i Bosnien-Hercegovina och Kroatien kan bara nås inom ramen för Vance-Owen planen med aktiv amerikansk och rysk
100 medverkan och med stöd av en omfattande fredsbevarande insats. På längre sikt måste vi medverka till att utveckla en europeisk solidaritet som kan hejda konflikter innan de orsakar lidanden av den omfattning som drabbat civilbefolkningen i det forna Jugoslavien.

105 Fru talman!

Ansträngningarna att fullt ut träda in i det europeiska samarbetet utgör ena delen av vår Europapolitik. Den andra består i de vidgade förbindelserna med de

110 nya demokratierna i Central- och Östeuropa.

De baltiska staternas återkomst till kretsen av suveräna länder har varit av stor betydelse för Sverige och påverkar i hög grad vår utrikespolitik. På kort tid har mycket utträttats i dessa länder för att återvinna självständighetens innehåll och
115 återupprätta gamla grannförbindelser.

På senare tid har vi sett en del hoppfulla tecken på att reformprocessen rör sig i rätt riktning, framför allt i Centraleuropa men också i Baltikum. I flera av de länder som befriats från sovjetkommunismen verkar demokratin numera fast
120 rotad. Den ekonomiska utvecklingen uppvisar samtidigt positiva drag. Trots väldiga ekonomiska och politiska problem leder fortfarande president Jeltsin och hans regering Ryssland i reformistisk riktning.

Den framtida säkerhetspolitiska utvecklingen i området är emellertid
125 fortfarande oviss. Att utvecklingen i Ryssland är av särskild betydelse för Sverige och för norra Europa behöver knappast påpekas. Detta har inte bara en militär aspekt. Det gäller också att kunna handskas med risker och problem i form av miljöföroreningar, kärnkraftsolyckor och en organiserad brottslighet, som inte bara smugglar vapen och narkotika utan även människor.

130 Rysslands förhållande till de baltiska staterna är på vissa punkter fortfarande oklart. Trots uppmaningar från det internationella samfundet, inte minst Sverige, har Ryssland ännu inte ingått avtal om ett snabbt tillbakadragande av sina trupper från alla de baltiska länderna. Samtidigt har dessa på ett år de facto
135 reducerats till omkring hälften av sin tidigare numerär. Ett framsteg är att rapportering härom numera sker till ESK, liksom att andra aspekter av de rysk-baltiska förbindelserna är föremål för en fortlöpande dialog.

För en stabil utveckling i vår region är det nödvändigt att Ryssland i största
140 möjliga utsträckning integreras i det europeiska samarbetet. Detta är också ett övergripande mål för Sveriges förbindelser med denna granne och stormakt. Under sitt besök i Ryssland i början av månaden undertecknade statsministern en omfattande deklaration om förbindelserna mellan våra båda länder. Denna erbjuder en god grund för utvecklingen av ett framåtblickande samarbete.

145

Fru talman!

150 Sveriges samarbete med Central- och Östeuropa har som mål att stödja återupprättandet av demokratins och rättsstatens institutioner, att stödja återinförandet av en fungerande marknadsekonomi, att stödja de baltiska staternas ansträngningar att befästa sin nationella suveränitet och att stödja åtgärder för att förbättra miljön.

155 Efter det dryga år som gått sedan regeringens program för östsamarbetet presenterades kan vi med tillfredsställelse konstatera att de grundläggande riktlinjerna visat sig hålla.

160 I samarbetet med Estland, Lettland och Litauen har Sverige kommit att spela en ledande internationell roll. Bland våra insatser under det gångna året kan nämnas frihandelsavtalen med alla de tre baltiska staterna, det växande suveränitetsstödet, stödet till de baltiska valutorna och tillkomsten av det baltiska investeringsprogrammet.

165 En nyhet för nästa budgetår är en särskild kreditgarantiram på en miljard kronor avsedd för export till de baltiska staterna och Ryssland. Därtill förbereder vi ett särskilt samarbetsprogram med tonvikt på nordvästra Ryssland. Vi fortsätter att bygga ut samarbetet med Polen.

170 Utgångspunkten för det regionala samarbetet är våra nära och breda kontakter med de nordiska länderna - ett samarbete som under året fått en ny vitalitet. Reformeringen av det nordiska samarbetet fortskrider samtidigt som det får nya dimensioner. I det nya Östersjörådet samarbetar vi med alla Östersjöns strandstater. Förra månaden etablerades också Barentsrådet, som
175 förhoppningsvis kommer att innebära ett uppsving för de skandinaviska kontakterna med norra Ryssland.

Högt på de regionala rådens agenda står kärnsäkerhetssamarbetet, som har ett omedelbart intresse för Sverige och Rysslands övriga grannländer. Här behövs
180 såväl regionala som bilaterala insatser. Sverige har verkat för ett ökat internationellt engagemang i denna fråga samtidigt som vi byggt ut våra bilaterala insatser. Stora insatser görs också för miljön i Östersjöområdet genom satsningar på miljövänliga jordbruksmetoder och bättre avloppsrening.

185 Fru talman!

I och med att uppgifterna blivit mer konkreta och näraliggande präglas vår utrikespolitik också av större realism. Regeringen har lagt ökad vikt vid den europeiska identiteten i vår utrikespolitik. Det finns emellertid ingen motsättning mellan vårt engagemang i det europeiska samarbetet och vårt aktiva intresse för världen utanför Europa. Vår utrikespolitik är inget nollsummespel.

En del frågor kräver globala lösningar, medan andra måste lösas på ett regionalt eller bilateralt plan. Detta är utgångspunkten för vårt bidrag till lösningen på två av de konflikter som FN brottats med under nästan hela sin historia.

I Mellanöstern är den 15 månader gamla fredsprocessen för närvarande utsatt för påfrestningar. Under mina besök i regionen nyligen uttalade jag Sveriges starka stöd åt de krafter som värnar om fredsprocessen. Jag kunde med tillfredsställelse notera att man på såväl israelisk som palestinsk sida såg långsiktigt på denna och hyste gott hopp om att förhandlingarna skall kunna återupptas senare i vår. Detta förutsätter att frågan om de deporterade palestinierna får en för alla parter acceptabel lösning på grundval av säkerhetsrådets resolution 799.

Från svensk sida söker vi bidra till fredsprocessen både genom våra bilaterala kontakter med parterna och genom ett aktivt deltagande i de multilaterala samtalen. Grundläggande är att vi eftersträvar öppna och goda förbindelser med alla parter.

Det upptrappade våldet mellan israeler och palestinier är oroväckande.

Det är vår uppfattning att MR-frågorna i regionen måste få ökad uppmärksamhet. Sverige stöder tanken på att upprätta en arbetsgrupp för mänskliga rättigheter inom ramen för de multilaterala samtalen.

Medan fredsprocessen i Mellanöstern tillfälligt stannat upp har den tagit ny fart i Sydafrika. Efter en serie konstruktiva samtal har ANC och regeringen närmat sig varandra i centrala frågor. Allt tyder på att flerpartiförhandlingarna om landets politiska framtid kommer att återupptas inom kort.

En viktig förutsättning för framgång i den fortsatta politiska processen är att alla parter medverkar till att det förödande våldet bringas under kontroll. Sverige stöder FN:s generalsekreterares ansträngningar att bidra till

förhandlingsprocessen, och vi är beredda att medverka till en utökning av den internationella observatörsgruppen. De ekonomiska sanktionerna mot Sydafrika bör avskaffas så snart de politiska förutsättningarna föreligger, vilket
230 kan komma att ske snart.

Fru talman!

Världens länder har blivit alltmer beroende av varandra.
235

Massfattigdom, explosiv befolkningsökning, djupt rotade etniska konflikter, växande flyktingströmmar, utbredda kränkningar av de mänskliga rättigheterna och allvarliga hot mot miljön utgör betydande utmaningar för det internationella samfundet. Med en årlig global folkökning på närmare 90
240 miljoner människor och 15 miljoner på flykt är internationell samverkan kring mänsklighetens ödesfrågor ofrånkomlig.

Även efter årets tillfälliga besparingar är Sverige ett av världens mest generösa givarländer. Den svenska regeringen har särskilt betonat betydelsen av att främja
245 de mänskliga rättigheterna och demokratiseringsprocessen inom utvecklingssamarbetets ram. I dag avslutas en internationell konferens i Saltsjöbaden som haft detta samband som tema.

I stora delar av u-världen genomförs nu marknadsekonomiska reformer. Sverige
250 kommer även i fortsättningen att ge kraftfullt stöd till sådana förändringar. En fri världshandel betyder mer för utvecklingsländerna än direkta överföringar av finansiella resurser i form av u-landsbistånd. För många av de fattigaste länderna kommer dock biståndet att spela den viktigaste rollen även framöver.

En överenskommelse i GATT:s s.k. Uruguayrunda är av största betydelse för såväl u- som östländerna - liksom för Sverige som handelsnation. Från svensk sida kommer vi att verka för att den utdragna GATT-rundan skall kunna avslutas inom en snar framtid på grundval av föreliggande förhandlingspaket. Världsekonomin är i stort behov av den positiva impuls ett förhandlingsresultat
260 skulle ge.

Många länder, framför allt i Östasien, har visat att det går att på kort tid ta steget från utbredd fattigdom till relativt välstånd. Flera av dem utgör numera styrkepunkter i världsekonomin. Också i stora delar av Latinamerika har

tillväxten på senare tid varit positiv, vilket stärkt den demokratiska utvecklingen. Afrika behöver emellertid också framdeles betydande resurser, såväl katastrofbistånd som bistånd till ekonomisk och demokratisk utveckling.

270 Fru talman!

FN har efter det kalla krigets slut kommit att spela en central roll i ansträngningarna att upprätthålla internationell fred och säkerhet - just såsom stadgan avser. Tendensen att söka lösningar på internationella konflikter
275 utanför världsorganisationen är i avtagande.

Sverige tillhör de länder som länge hävdar att brott mot mänskliga rättigheter inte kan betraktas som ett lands inre angelägenheter. På grundval av stadgan har FN:s säkerhetsråd på senare tid fattat beslut om att ingripa i stater där det sker
280 en massiv kränkning av mänskliga rättigheter, som i Bosnien-Hercegovina och Somalia.

I den nya värld vi lever i ställs allt större krav på FN som fredsinstrument. På drygt ett år har antalet personer som tjänstgör i FN:s fredsbevarande insatser
285 femdubblats. Aldrig har så många och omfattande FN-operationer inletts som under denna period.

FN:s bristande finansiella bas och komplicerade organisatoriska struktur utgör dock ett ökande problem. Gapet mellan "vilja" och "kunna" håller på att växa
290 på ett oroväckande sätt. Resurserna står inte i proportion till uppdragen. Generalsekreteraren framhöll nyligen att världsorganisationen inte längre lider av ett underskott på trovärdighet utan av ett överskott.

Sverige deltar i dag i de allra flesta av FN:s fredsbevarande operationer. Bara
295 under de senaste två månaderna har regeringen beslutat om deltagande i tre nya operationer: i Somalia, Mozambique och Makedonien i det forna Jugoslavien. Den dramatiska ökningen av antalet FN-operationer innebär att vi i större utsträckning än tidigare måste göra prioriteringar.

300 Finansieringen av Sveriges bidrag till FN:s fredsbevarande insatser har under alla år varit provisorisk. I syfte att bättre samordna denna har regeringen i årets budget föreslagit att anslagen för fredsbevarande ändamål förs över till UD:s huvudtitel.

I sin rapport En dagordning för fred föreslog generalsekreteraren nyligen att stående FN-styrkor skulle upprättas för att bevara eller skapa fred med tvångsmedel. Med vår nuvarande beredskapsstyrka för fredsbevarande insatser möter vi redan i viss utsträckning generalsekreterarens önskemål. Enligt gällande lag kan utlandsstyrkan uppgå till 3 000 man väpnad trupp samtidigt, men det finns inga begränsningar vad gäller civila experter. ÖB kommer att inom ramen för försvarets planering förbereda rekrytering, organisering och utbildning av personal för att underlätta snabba svenska insatser.

Med tanke på att FN-operationerna i allt större utsträckning kommer att tillämpa tvångsmedel för att åstadkomma fred bör riksdagen grundligt diskutera svensk medverkan också i den typen av insatser. Är vi beredda att låta våra soldater skapa fred med våld och dö i strid utomlands?

Fru talman!

FN förblir omistligt som globalt freds-och samarbetsinstrument. Det finns inte något annat forum än FN som kan handskas med de stora ödesfrågorna, som spridningen av massförstörelsevapen och miljöförstöringen.

325

Det kalla krigets slut utgjorde en historisk vändpunkt för internationell nedrustning. Förenta staterna har med berörda OSS-länder kommit överens om att skära ner sina strategiska kärnvapenlager med två tredjedelar och att eliminera merparten av sina taktiska kärnvapen. Det är nu viktigt att avtalen ratificeras och genomförs. Detta kan också kräva bidrag från andra länders sida, bl.a. Sverige.

330

Konventionen mot kemiska vapen är unik därigenom att den förbjuder en hel kategori av vapen. Sverige arbetar för att det växande internationella samförståndet skall leda till nya och effektiva åtgärder mot massförstörelsevapen. Regeringen fäster särskild vikt vid att förhindra spridningen av kärnvapen, bl.a. genom att stärka icke-spridningsavtalet, NPT, och verka för ett fullständigt provstopp. I FN har vi understrukt att säkerhetsrådet har ett särskilt ansvar för icke-spridningsfrågorna.

340

FN:s miljökonferens i Rio de Janeiro i juni förra året har skapat nya möjligheter att hantera de ekologiska överlevnadsfrågorna. Regeringen kommer att verka för

345 en aktiv uppföljning av Riobesluten i FN:s nyinrättade kommission för hållbar
utveckling och i andra internationella organisationer.

På sikt kan dagens problem och konflikter bara lösas i en mer samarbetsinriktad
internationell miljö. Detta förutsätter att FN är organiserat och finansierat så att
350 det kan handla effektivt över hela det fält som omfattas av ett vidgat
säkerhetsbegrepp med mänskliga rättigheter, ekonomisk frihet, social rättvisa
och ekologiskt ansvar. Tillsammans med de övriga nordiska länderna deltar
Sverige i ansträngningarna att förbättra FN:s organisation och finansiering.

Fru talman!

355 Generalsekreteraren har framhållit att världens länder nu har fått en andra chans
att skapa den värld FN:s stadgefäder sökte åstadkomma. Detta låter sig inte göra
med omedelbar verkan. Men om vi i samarbete söker realistiska och pragmatiska
lösningar på de globala problemen har vi kommit ett stycke på väg. För sin del
360 kommer Sverige att leva upp till sitt ansvar.

Källa

<div>Manuskript hämtat från riksdagen.se (2026-03-16)</div>

Taggar

365 Moderaterna, Politiska tal, Riksdagen, Utrikesdeklaration

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/margaretha-af-ugglas-utrikesdeklarationen-1993>